

THE PROJECT OLOMOUC WITHOUT BARRIERS AS AN EXAMPLE OF EFFECTIVE MEANS OF SOCIAL POLICY OF MUNICIPALITIES

Miroslav Pilát¹

Abstract

This article aims at presenting the unique project Olomouc without barriers as a potential instrument of social policy of municipality that city of Olomouc has been conducting for over twenty years. First part of the article is dedicated to social, professional and political foundations of the project and also to the goals of the project. Second part describes the preparatory part of the project and development of strategy when dealing with political representation of the city. The analytical part then emphasises the surveying the needs of the public in the area of removal and prevention of construction, information and technical barriers in the city of Olomouc. The main part of the article deals with implementation of the project with an accent on public transport, housing and tourism. In the end of the article the philosophy of the project is put into the context of both legal and WHO requirements for municipalities when creating environment supportive for mobility of their citizens and active lifestyle, including some important rewards the project won both on national and international level.

Keywords:

Project Olomouc without Barriers, Barriers-Architectonical, Health Disadvantage, Legislation, Political Representation of a Municipality

I. Úvod

Příspěvek si klade za cíl seznámit odbornou a respektive i laickou veřejnost s ojedinělým projektem Statutárního města Olomouce s názvem Bezbariérová Olomouc, které ho realizuje již dvacet let. Jeho hlavní myšlenkou je zpřístupňování města, služeb, vzdělání, kultury, zaměstnání, sportu i veřejného života všem jeho obyvatelům, zejména těm skupinám občanů, které z důvodu handicapu tělesného, smyslového či mentálního, potřebují větší pozornost ze strany společnosti. Příprava a dlouhodobá realizace projektu je kromě jiného je dokladem toho, že vedení města, jeho odborní pracovníci i další přizvaní odborníci usilují o komunikaci s občany se zdravotním znevýhodněním i dalšími skupinami obyvatel, které mají obtíže v oblasti překovávání architektonických, technických a informačních bariér a snaží se zjišťovat jejich potřeby a reagovat na jejich požadavky. Následné teoretické i praktické propojení Projektu Bezbariérová Olomouc s procesem komunitního plánování na území města Olomouce se stalo efektivním instrumentem sociální politiky města. Při psaní stati byla použita obsahová analýza dokumentů a kompilačně komparativní metoda s autorskou expresí.

II. Východiska a cíl projektu Bezbariérová Olomouc

Východiska projektu Bezbariérová Olomouc

Myšlenkou začít řešit problematiku bezbariérovosti v Olomouci dlouhodobě, koncepčně a komplexně se poměrně malý tým odborníků,² kteří pracovali na Magistrátu města Olomouce, začal zabývat již v roce 1998, kdy prostřednictvím tehdy věcně příslušného náměstka primátora předložila ke schválení vedení města dokument, který se jmenoval Sociální program města Olomouce (Kolektiv autorů, 1998). Důvodů pro zpracování tohoto dokumentu bylo více. Prvním byla snaha zmapování potřeb uživatelů a potencionálních uživatelů sociálních služeb a vytvoření dostupné a kvalifikované

¹ Silesian University, Faculty of Public Policies in Opava, Bezručovo náměstí 14, 746 01 Opava, Czech Republic. E-mail: miroslav.pilat@seznam.cz.

² Hlavními autory a řešiteli projektu byli zpočátku Mgr. Irena Sonntagová a autor tohoto článku.

sítě sociálních služeb v Olomouci.¹ Zásadní bylo uvědomění si, že odborníci i uživatelé sociálních služeb sice často mají představu, jak by taková síť sociálních služeb měla vypadat, ale často o tom nemají představu ti, kteří mají rozhodovací pravomoc, tedy politická reprezentace – z dnešního pohledu zadavatelé sociálních služeb. Dalším a neméně důležitým důvodem bylo vytvoření pozitivního nátlakového nástroje na politickou reprezentaci, která se v té době nacházela před komunálními volbami 1998. Díky tomuto kroku se „sociální plánování“ v Olomouci dostalo postupně do komunálních volebních programů některých, z tehdejšího pohledu významných, politických stran. Již při zpracovávání Sociálního programu města Olomouce se kolektiv autorů tohoto dokumentu z podnětu neziskových organizací, které hájí zájmy osob se zdravotním postižením, začal zabývat myšlenkou bezbariérovosti ve městě, ale pro její náročnost se rozhodl, že vypracuje samostatný projekt, který se bude touto problematikou podrobněji zabývat (Pilát a Sonntagová, 2007).

Cíl projektu Bezbariérová Olomouc

Hlavním cílem projektu Bezbariérová Olomouc bylo vytvořit dlouhodobou koncepci zkvalitňování života osob se zdravotně znevýhodněných obyvatel a dalších skupin obyvatel, které mají obtíže v oblasti překovávání bariér ve městě zaměřenou na:

- odstraňování existujících architektonických a technických bariér ztěžujících běžný život osob s handicapem – v bydlení, dopravě, službách apod.,
- důsledné předcházení vzniku nových bariér,
- předcházení a odstraňování bariér informačních a komunikačních (Sonntagová a Pilát 2004).

Při definování cíle projektu bylo důležité uvědomit si, že bezbariérovost se netýká pouze osob se zdravotním znevýhodněním, ale také například seniorů, rodičů s malými dětmi, osob, jejichž pohyblivost je omezena na přechodnou dobu stavem po úrazech a podobně. Ti všichni mohou mít problémy s přístupem do budov, veřejných institucí, s přístupem a využitím služeb obchodů a restaurací, nabídky kin, divadel a muzeí, veřejné hromadné dopravy, s bezpečným pohybem a orientací ve městě včetně komunikací, označení ulic a budov a přístupu k informacím o činnosti samosprávy (Pilát a Sonntagová, 2007).

Vzhledem ke skutečnosti, že město Olomouc je druhou největší památkovou rezervací v České republice a je díky sloupu Nejsvětější Trojice zapsána na seznamu kulturního dědictví UNESCO, se vedení města rovněž dlouhodobě snaží vytvořit co nejlepší podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. Z toho důvodu se pochopitelně všechny uvedené problémy týkají nejen jeho obyvatel, ale také jeho návštěvníků. Zároveň bylo nutné mít po celou dobu na zřeteli, že odstraněním jedné bariéry by mohla být vytvořena bariéra pro jinou cílovou skupinu občanů.

III. Přípravná fáze projektu Bezbariérová Olomouc

Přípravná fáze projektu trvala bezmála dva roky. Výše zmíněný tým odborníků (dále jen „tým“) vedl diskuse na předmětné téma se zástupci organizací hájících zájmy osob se zdravotním postižením, s odborníky, s dotčenými orgány veřejné správy a pracovníky olomouckého magistrátu. Páteřním výstupem byla shoda, že problémy, které se týkají osob se zdravotním postižením, by bylo potřebné se zabývat dlouhodobě a koncepčně s vědomím, že největší nesnází bude překonávání bariér a předsudků, které mají občané našeho města, sami v sobě, účastníků projektu nevyjímaje.

V roce 1998 se podařilo záměr bezbariérové Olomouce prosadit do volebního programu jedné z politických stran, která úspěšně kandidovala do zastupitelstva a následně i do programového

¹ Tento cíl byl vytčen v době, kdy metoda komunitního plánování sociálních služeb nebyla metodologicky ukotvena a ani rozšířena, stejně jako vytváření sítí sociálních služeb.

prohlášení Rady města Olomouce jako základního veřejného programového dokumentu, kterým by se rada města po celé své volební období ve své práci měla řídit.

Dříve než tým začal pracovat na níže uvedených tezích projektu Bezbariérová Olomouc bylo poměrně velké množství času a práce věnováno vytváření strategie jednání s politickou reprezentací města, díky níž se podařilo získat politickou podporu pro tento projekt v našem městě. Výchozím bodem této strategie bylo zodpovězení možná tehdy poněkud provokativní otázky: „Proč politické reprezentaci v naší zemi často schází vůle příliš „investovat“ do oblasti poskytování sociálních služeb a pomoci osob se zdravotním znevýhodněním?“ Pod pojmem investovat se se pochopitelně neskrývaly pouze investice v oblasti poskytování finančních prostředků.

Nad výzkumným designem ohniskové skupiny

K zodpovězení položené otázky „*Proč politické reprezentaci v naší zemi často schází vůle příliš „investovat“ do oblasti poskytování sociálních služeb a pomoci osob se zdravotním znevýhodněním?*“ byla rámcově aplikována kvalitativní výzkumná strategie, jako metoda získávání dat byla v té době ne příliš známá ohnisková skupina,¹ jejíž podstata spočívá v tom, že probíhá formou rozpravy nad zvoleným tématem či otázkou. Data jsou získávána za využití skupinových interakcí, které samovolně vznikají v debatě na předem určené téma. Diskuze je řízená moderátorem a účastní se jí skupina respondentů, kterým je ponechána velká volnost při vyjadřování, a kde je jim rovněž umožněno vzájemně reagovat a doplňovat to, co zazní od jiných účastníků diskuze. Tato metoda využívá toho, že skupinová atmosféra může napomoci k uvolnění určitých stereotypů a postojoyých schémat. Tímto způsobem napomáhá odhalit jisté skryté a podpovrchové vazby, kterých bychom si u jiných typů výzkumů nevšimli a které mohou mít lidé společné. Hlavním cílem této metody je zjistit, jak se lidé cítí a co si myslí, ale také to, proč se takto cítí a proč si toto myslí (Morgan, 2001; Štainer, 2011).

Určení účastníků

Pro účely tohoto výzkumu se obvykle vybírají lidé, kteří se navzájem neznají. Při výběru účastníků do ohniskové skupiny je často užitečnější směřovat úsilí k minimalizaci vzorkových jednostranností než k dosažení generalizace (Morgan, 2001; Štainer, 2011). V našem případě byl proveden účelový výběr účastníků, a to statutárních zástupců organizací hájících zájmy osob se zdravotním znevýhodněním a vedoucích dotčených odborů Magistrátu města Olomouce (dále jen „MMOI“).

Výběr prostředí a sběr dat

Pro realizaci ohniskové skupiny byl určeny prostory zasedací místnosti sociálně-zdravotního odboru MMOI na ulici Štursova 1, které podle názoru hlavních řešitelů vyvažovaly potřeby jak účastníků, tak řešitelů, kteří moderovali průběh ohniskové skupiny. Z průběhu ohniskové skupiny byl pořízen audiozáznam. Nezbytným krokem před zahájením vlastní analýzy informací získaných z ohniskové skupiny bylo pořízení přepisu všech diskuzí a následně provedena obsahová analýza získaných dat.

Na základě široké diskuze zúčastněných subjektů a analýzy získaných dat byly vygenerovány následující odpovědi na zkoumanou otázku:

1. až doposud stávající legislativa v České republice neukládala obcím a městům v oblasti poskytování sociálních služeb prakticky žádné povinnosti, ale ani žádná práva;²

¹ Data jsou sbírána v moderované diskuzi, která se točí okolo jistého tématu, tedy ohniska (Morgan, 2001; Štainer, 2011).

² V rámci reformy veřejné správy byly v roce 2003 zřizovatelské povinnosti k zařízením poskytujících sociální služby ze státu převedeny na nově vzniklé územně samosprávné celky – kraje. Obce, které ze zákona měly možnost převzít od státu zařízení poskytující sociální služby, tak v drtivé většině neučinily díky nevyjasněnému financování sociálních služeb.

2. aktuálně chyběl moderní legislativní předpis, který by upravoval vztahy a financování v oblasti sociálních služeb;¹
3. obecní zastupitelstva musí v České republice plnit ze zákona řadu povinností v odvětví infrastruktury, dopravní obslužnosti, údržby komunikací, provozování základních škol, fungování obecní policie a podobně, takže poskytování sociálních služeb, které je pro obce fakultativní činností, se může často z jejich pohledu jevit jako druhořadý problém;
4. problematika sociálních služeb a pomoci osobám se zdravotním znevýhodněním se týká relativně malého počtu občanů;
5. jedná se, a politici to většinou neradi slyší, o úzkou specifickou skupinu voličů, která se sice společensky angažuje, ale většinou se orientuje na nezávislé kandidátky, a ne na klasické politické strany;
6. osoby se zdravotním znevýhodněním tvoří skupinu občanů, která bohužel veřejně, a to ani na jednání obecních či krajských zastupitelstev, neprosazuje dostatečně razantně své požadavky;
7. malého procenta politiků se tento problém dotýká profesně, či dokonce osobně;
8. s připravovaným vstupem České republiky do EU byla pozornost v sociální oblasti upřena na problém chudoby a sociálního vyloučení, poskytování sociálních služeb se stalo předmětem národních politik, takže možnost získávání finančních prostředků z evropských fondů na jejich provoz výrazně omezena (Pilát a Sonntagová, 2007).

Jak jsem již zmínil, zodpovězení výše zmíněné klíčové otázky a aplikací na ní uvedených odpovědí na lokální podmínky bylo pro naši práci zásadní a umožnilo nám vytvořit strategii, díky které se nám při jednání s politiky víceméně dařilo vyhnout „neuralgickým bodům“.

Základní teze projektu Bezbariérová Olomouc

Základní teze projektu Bezbariérová Olomouc formulované týmem a vedoucími pracovníky sociálně-zdravotního odboru MMOI, které byly výsledkem širokého konsenzu a vycházely z předpokladu, že úspěšnost projektu i jeho realizace je závislá na spolupráci celé řady subjektů i jednotlivců. Tyto teze byly předloženy Radě města Olomouce (dále jen „RMO“), která je na svém jednání dne 20.4. 2001 schválila s tím, že v termínu dle důvodové zprávy uložila věcně příslušnému náměstkovi primátora² předložit na jednání RMO návrh celého projektu.

IV. Analytická fáze projektu Bezbariérová Olomouc

Po výše zmíněných krocích následovala fáze přetváření tezí a implementace získaných poznatků do uceleného projektu. Autoři projektu vycházeli z průzkumu veřejného mínění, z analýzy potřeb skupin uživatelů služeb a z potřeb jednotlivých občanů se zdravotním znevýhodněním. Zástupci nestátních subjektů hájících zájmy osob se zdravotním znevýhodněním byli požádáni o poskytnutí podkladů pro analýzu současných architektonických a technických bariér ve městě se stanovením priorit při jejich odstraňování.

Se žádostí o spolupráci byli rovněž osloveni zástupci odborů magistrátu (odbor školství, odbor investic, odbor dopravy, odbor stavební a odbor vnějších vztahů a informací) a také zástupce dalších organizací a institucí, kterých se problematika dotýká (např. Úřad práce Olomouc, Fakultní nemocnice Olomouc, Univerzita Palackého Olomouc, České dráhy a Dopravní podnik města Olomouce).

¹ Do doby přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, byl dle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení v oblasti poskytování sociálních služeb garantem stát.

² Věcně příslušným náměstkem primátora byl ve volebním období 1998-2002 autor této stati.

Zjišťování potřeb ze strany veřejnosti

Pro zjišťování potřeb ze strany veřejnosti byla uplatněna následující metodika.

Veřejnost byla se záměrem projektu Bezbariérová Olomouc seznámena prostřednictvím článku v Radničních listech. Zároveň byli občané vyzváni k vyplnění připojených anketních lístků s úmyslem zjistit jejich názory na připravovaný projekt a umožnit jim vyjádření svých názorů, připomínek a podnětů ke zkvalitnění života spoluobčanů se zdravotním znevýhodněním. Vzhledem ke zvolené formě distribuce anketních lístků, připojenému článku i samotnému tématu, jehož se anketa dotýkala, předpokládal tým účast mnoha obyvatel Olomouce. Pro vyhodnocení dat byla použita čárkovací metoda a standardní statistické metody prostého součtu zjištěných dat.

Na zveřejněnou anketu reagovalo celkem 184 respondentů, což bylo řešitelský tým i spolupracující subjekty jistým zklamáním. Domnívám se, že tato skutečnost svědčila o tom, že občané města v tu dobu nebyli na tento způsob komunikace o věcech veřejných zvyklí. Na druhé straně jsem byl přesvědčen o tom, že se jedná o metodu, která má svůj význam a spolu s týmem jsme doufali, že s tím, jak občané budou získávat zpětnou vazbu o tom, že jejich názory jsou politickou i odbornou reprezentací města vnímány a respektovány a mění se ve viditelná opatření v rámci projektu, zájem o spolupráci poroste. K výraznému posunu v oblasti zapojování veřejnosti do problematiky plánování sociálních služeb na území města Olomouce však došlo až díky metodě komunitního plánování sociálních služeb (Pilát a Sonntagová, 2007).

Odpovídali zejména ženy (69 %) a respondenti v produktivním věku (61 %). Pouze 24 % respondentů se označilo za osobu se zdravotním znevýhodněním, dalších 7 % respondentů uvedlo, že některý člen jejich rodiny je zdravotně handicapovaný. V anketě jsme se dotazovali na názory veřejnosti na samotný projekt Bezbariérová Olomouc a na roli samosprávy v tomto projektu. Zajímalo nás rovněž, zda občané v poslední době zaregistrovali nové bezbariérové úpravy ve městě, ale také, které současné architektonické a technické bariéry by bylo potřebné odstranit (Sonntagová a Pilát, 2004).

Zpracované výsledky ankety potvrdily již v základních tezích projektu uváděný kvalifikovaný předpoklad, že bezbariérové úpravy se netýkají pouze zdravotně handicapovaných osob, ale i dalších skupin obyvatel. Mezi respondenty, kteří velmi podrobně a konkrétně navrhovali úpravy současných bariér byli i rodiče malých dětí (například matka dvojčat na kočárku) a senioři nad 65 let, kteří jako svůj handicap uváděli vysoký věk. Celkově jsme zjistili vysokou míru souhlasu respondentů (97,6 %) s míněním, že město bez bariér pomůže zkvalitnit život i jiným občanům. Respondenti obecně souhlasili (92,9 %) s názorem, že jedním z úkolů samosprávy je podílet se na vytváření podmínek pro zkvalitňování života spoluobčanů se zdravotním znevýhodněním (Pilát a Sonntagová, 2007).

Více než polovina respondentů zaregistrovala, že v Olomouci bylo v poslední době provedeno mnoho úprav zkvalitňujících nebo zpříjemňujících život občanů se zdravotním handicapem. Provedené úpravy respondenti zařadili do následujících oblastí:

- přístup do veřejných budov,
- městská doprava,
- stav chodníků a komunikací.

Respondenti měli také možnost uvést návrhy, které konkrétní technické opatření či architektonická úprava by v Olomouci mělo být provedeno nejdříve. V odpovědích převažovaly požadavky zejména na:

- úpravy stavu chodníků a přechodů (opravy volných dlaždic) a vybudování bezbariérových nájezdů na ně,
- zpřístupnění veřejných budov, úřadů a všech budov magistrátu, zejména obřadní síně v budově radnice,
- rozšíření nejen počtu, ale i tras nízkopodlažních tramvají i autobusů městské dopravy,

- vybudování značených míst pro parkování automobilů zdravotně handicapovaných osob, včetně požadavků na jejich zvýšenou ostrahu městskou policií, případně větší pokutování neukázněných řidičů parkujících na takto označených místech (Sonntagová a Pilát, 2004).

Magistrát města Olomouce s ohledem na podklady poskytnuté nestátními subjekty a výstupy z anketního šetření zpracoval analýzu současných bariér a navrhl opatření, ve kterých byl zpracován systematický postup při odstraňování současných bariér a předcházení vzniku nových, rozepsaný do jednotlivých oblastí, včetně stanovení priorit a časového harmonogramu.

V analýze současných bariér byly zmapovány bariéry zejména v oblasti:

- komunikací a dopravy,
- vytváření rovného přístupu ke službám,
- zdravotnictví,
- bydlení,
- zpřístupňování informací (Sonntagová a Pilát, 2004).

V rámci výše uvedených tezí projektu schválila RMO věcný a časový **harmonogram přípravy projektu, Pracovní skupinu pro Bezbariérovou Olomouc**,¹ ve které se připravují a konzultují jednotlivé kroky a opatření, a funkci **koordinátora projektu**, který je na plný úvazek zaměstnancem Magistrátu města Olomouce (RMO, 2001a).

Teze a zmíněná analytická data se staly východisky pro finální verzi projektu Bezbariérová Olomouc. Řešitelský tým ve spolupráci s Pracovní skupinou pro Bezbariérovou Olomouc rozpracoval schválené teze do návrhu konkrétní projektové podoby, která byla RMO na svém jednání dne 18.12. 2001 schválena jako Projekt Bezbariérová Olomouc a uložila věcně příslušnému náměstkovi primátora čtvrtletně předkládat RMO informace týkající se naplňování projektu. Součástí projektu, který následně schválilo i Zastupitelstvo města Olomouce, bylo 48 konkrétních opatření, u každého byl stanoven termín a zodpovědné subjekty za jejich plnění (RMO, 2001b).

Projekt je založen především na spolupráci jednotlivých subjektů a koordinaci jejich aktivit tak, aby již ve stádiu plánování akcí i staveb bylo plně využito potenciálu přístupnosti pro všechny (Čuková, Ješina a Kučera, 2013).

V. Realizační fáze projektu Bezbariérová Olomouc

Realizační fáze projektu trvá od roku 2002 až doposud; klíčovou aktivitou bylo v prvních letech realizace projektu odstraňování bariér a jejich předcházení v oblasti veřejné dopravy.

Hlavním dopravcem v Olomouci je Dopravní podnik města Olomouce, který má vypracovanou vlastní koncepci nazvanou Bezbariérová doprava.

Dopravní podnik započal s odstraňováním bariér pro zdravotně handicapované již v roce 1993, kdy na lince Bariéra začaly jezdit autobusy se zvedací plošinou pro umožnění nástupu vozíčkářům. V lednu 2000 se dopravní podnik stal prvním dopravcem v České republice, který obsadil celou tramvajovou linku nízkopodlažními vozidly a je jedním z provozovatelů městské dopravy v České

¹ Jedná se o subjekty z oblasti: dopravy – Dopravní podnik města Olomouce, odbor dopravy MMOI, Technické služby města Olomouce; stavebních úprav – odbor investic, stavební odbor, odbor koncepce a rozvoje MMOI; školství – odbor školství, zástupce Univerzity Palackého v Olomouci; informovanosti – Informační centrum Olomouc, oddělení cestovního ruchu a IT oddělení MMOI; sdružování a poskytování služeb osobám s omezenou schopností pohybu a orientace – Spolek trend vozíčkářů, Tyflo Centrum Olomouc, Oblastní unie neslyšících Olomouc, zástupci maminek s malými dětmi a seniorů. Klíčové je zapojení veřejnosti – snaha co nejvíce informovat Olomoučany a nechávat je vyjadřovat se k našim záměrům, a to zejména prostřednictvím měsíčníku města – Radničních listů a také struktur komunitního plánování sociálních služeb ve městě Olomouci. Zástupci těchto subjektů se setkávají v Pracovní skupině projektu Bezbariérová Olomouc 4krát ročně; od roku 2012 je členem skupiny i zástupce Centra APA – jednotky Katedry aplikovaných pohybových aktivit Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen "FTK") (Čuková, Ješina a Kučera, 2013).

republice, jehož vozový park je kompletně vybavený zvukovými hlásiči, včetně vnějších zvukových hlásičů, umožňujících komunikaci se slabozrakými a nevidomými cestujícími.

V oblasti dopravy v Olomouci v době zpracování projektu zcela chyběla taxi služba pro vozíčkáře. Do konce roku 2006 tuto potřebu saturoval projekt PONIV¹ díky spolupráci dvou nestátních subjektů – Spolku Trend vozíčkářů a Charity Olomouc, a to za významné finanční podpory ze strany Statutárního města Olomouce. Vzhledem ke skutečnosti, že zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jehož účinnost byla stanovena ke dni 1.1.2007, neumožňoval tuto aktivitu registrovat jako sociální službu, byla činnost PONIVu ze strany Charity Olomouc ukončena. Od roku 2007 tuto službu úspěšně zabezpečuje soukromý autodopravce pod názvem Alfa převozy vozíčkářů, rovněž za pomoci finanční podpory z rozpočtu města.

Také v oblasti zpřístupňování budov úřadů a institucí, se za dobu fungování projektu hodně změnilo. Většina budov úřadů je přístupná osobám na invalidním vozíku, v těchto úřadech je také vybudováno bezbariérové WC.

V Olomouci najdeme obchody, včetně obchodních domů a supermarketů, hotely i restaurace, pojišťovny a banky a jiné služby obyvatelům města, které mají vyřešen bezbariérový přístup, stejně tak výrazná většina kulturních zařízení je dnes díky projektu přístupná bez bariér.

V uplynulých letech bylo v Olomouci integrováno několik desítek dětí s různými typy postižení (smyslovým i tělesným), a to jak do mateřských škol, tak do základních škol. Jedinou školou, o které bylo na začátku projektu možno říci, že je bezbariérová, je v roce 1995 otevřená ZŠ dr. Milady Horákové na Rožňavské ulici v Olomouci. V rámci projektu se každoročně realizují postupně bezbariérové úpravy u dalších vybraných škol.

Výsledky projektu jsou ve městě patrné na každém kroku. Radnice ve své historické budově zprovoznila dlouho postrádaný výtah, který umožnil vstup do úřadoven i reprezentačních prostor. Díky důslednému uplatňování legislativních požadavků stavebním úřadem a kontrole ze strany veřejnosti, jsou nově budované a rekonstruované stavby důsledně bezbariérové. Důležité veřejné budovy jsou osazeny majáčky pro nevidomé, prostory Moravského divadla Olomouc a Moravské filharmonie Olomouc jsou opatřeny indukčními smyčkami pro neslyšící. Informační centrum radnice je schopné přijímat žádosti a odesílat informace pomocí psacího telefonu.

Pěší komunikace se také stávají bezbariérovými, a to především díky jejich postupné rekonstrukci a také tvorbou tzv. bezbariérových tras. Bezbariérové trasy jsou strategicky plánovány tak, aby zpřístupňovaly úseky ve městě, o nichž se ví, že zde dlouhodobě neproběhne rekonstrukce a úpravy se zde soustředí právě jen na bezbariérovou přístupnost a zvýšení bezpečnosti pěších. Díky realizaci projektu je i při plánování aktivit a nákupů brán významný ohled na hledisko přístupnosti, např. Dopravní podnik města Olomouce nenakupuje jiné než nízkopodlažní vozy do svého vozového parku, při tvorbě nových turistických služeb tvoříme i trasu vhodnou pro vozíčkáře nebo příležitosti pro osoby s postižením zraku. Součástí aktivit projektu je také informování veřejnosti. Vzhledem k tomu, že i když je Olomouc nyní ve fázi, kdy je mnoho bariér již odstraněno, mnoho jich také na své odstranění čeká a musíme počítat i s tím, že některé ve městě se středověkou historií zůstanou. V této fázi je tedy velice důležité mapovat přístupnost města a informovat o ní veřejnost. Využití tištěných a webových map přístupnosti prostředí se již v České republice stává trendem. Sběr těchto dat je však velmi náročný na vyškolenou pracovní sílu a v případě mapování např. pěších komunikací ve větším městě také na rychlost aktualizací. Proces urbanizace a úpravy městské zástavby vyžadují průběžnou kontrolu a aktualizaci dat. Z toho důvodu byla započata spolupráce magistrátu města

¹ PONIV – Přeprava osob na invalidním vozíku.

Olomouce a FTK UP (Centra APA)¹ a studenti FTK se podílejí na mapování vybraných ploch města (Čuková, Ješina a Kučera, 2013).²

Příkladem prvních konkrétních výsledků projektu je:

- postupný nákup nízkopodlažních autobusů a tramvají,
- zveřejnění jízdních řádů bezbariérových linek,
- rozšíření „Pravidel pro získání veřejné finanční podpory z rozpočtu statutárního města Olomouce o oblast bezbariérové úpravy objektů, které nejsou v majetku města,
- bezbariérové úpravy budov školských zařízení,
- vybudování nájezdů ke vchodům budovy magistrátu na ulici Háalkova,
- zavedení loga bezbariérovosti pro potřeby certifikace služeb – tato loga prozradí, která provozovna služeb (restaurace, ubytovací zařízení) je přístupna zdravotně postiženým,
- zpřístupnění internetových stránek věnovaných projektu na adrese www.olomouc.eu/bbo,3
- instalace digitální mapy na internetové stránky projektu, kde je možno získat informace o přístupných objektech,
- vypracování a podání žádosti z Národního rozvojového programu mobility pro všechny pro rok 2005 – každoročně se městu podaří z tohoto programu získat několika milionovou dotaci na vybudování bezbariérových přechodů a tramvajových zastávek (Pilát a Sontagová, 2007).

Rozvoj bezbariérové dopravy

Mezi klíčové aktivity projektu patří mimo jiné rozvoj bezbariérové hromadné dopravy. Jak je výše uvedeno, město Olomouc již v roce 1993 uvedlo do provozu tzv. linku Bariéra, která měla umožňovat osobám pohybujícím se na vozíku využití městské hromadné dopravy. V souvislosti s obnovou vozového parku Dopravního podniku města Olomouce byla linka v roce 2008 slavnostně zrušena, neboť vozový park již zahrnoval dostatečné množství nízkopodlažních spojů, které mohly osoby na vozíku využívat na běžných linkách. V roce 2018 došlo k poslední modernizaci autobusového vozového parku a autobusová hromadná doprava se tak stala plně nízkopodlažní. Na tramvajových linkách je již více jak 70 % spojů nízkopodlažních. Jak bylo výše zmíněno, všechny vozy městské hromadné dopravy jsou vybaveny hlásiči pro osoby s postižením zraku, označníky zastávek jsou popsány v bodovém písmu a všechny tzv. inteligentní zastávky mají hlasový výstup, který hlásí osobám s postižením zraku po stisknutí tlačítka jejich vysílačky všechny informace zobrazené na displeji (Bezbariérová Olomouc, 2020).

Velký důraz je rovněž kladen na rozvoj bezbariérových pěších tras. Město má zpracovanou koncepci hlavních bezbariérových tras, které jsou nebo s ohledem na dotační příležitosti budou připravovány k realizaci. Jednotlivá bezbariérová opatření jsou zpravidla realizována v rámci stavebních úprav veřejných prostranství, v současné době se jedná např. stavební úpravy v rámci protipovodňových opatření či v průběhu rekonstrukce tramvajové trati na ulici 8. května v centru Olomouce (Bezbariérová Olomouc, 2020).

¹ Centrum APA, jako jednotka Katedry aplikovaných pohybových aktivit Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci, je jakožto primárně vzdělávací a výzkumná instituce vhodným subjektem pro naplňování „třetí role vysokých škol“, tedy spolupráci s praxí. Jedním z definovaných cílů Centra APA je vytváření podkladů pro strategie na regionálních a národních úrovních. Vzájemná spolupráce je tedy logickým vyústěním společných snah FTK UP v Olomouci a magistrátu města Olomouce na vytváření podmínek pro smysluplné naplňování volnočasových aktivit a zvýšení kvality života osob se speciálními potřebami (Ješina, Hamřík et al., 2011).

² Rozšíření metodiky monitoringu bezbariérovosti veřejných prostor bylo následně doplněno o bezbariérovost budov dle metodiky Kazuist s. r. o. Díky spolupráci s městem Olomouc se Centru APA otevřely také dveře k jednání s příslušnými odbory Olomouckého kraje, kde rovněž započala práce na společném projektu na mapování přístupnosti kulturních objektů zřízených Olomouckým krajem. Zástupce FTK UP – Centra APA se stal členem pracovní skupiny Osoby se zdravotním postižením komunitního plánování sociálních služeb v Olomouci a Pracovní skupiny projektu Bezbariérová Olomouc (Čuková, Ješina a Kučera, 2013).

³ Statutární město Olomouc.

Současně s nákupy moderních vozů městské hromadné dopravy dochází k bezbariérové úpravě autobusových zastávek, tramvajových ostrůvků a přilehlých komunikací. Tyto záměry k úpravám jsou promítnuty do strategického dokumentu města Olomouce „Plán udržitelné městské mobility Olomouc“ (Bezbariérová Olomouc, 2020).

V roce 2010 byla zpracována územní studie „Bezbariérová doprava (trasy a úpravy) ve městě Olomouci“, která je evidovaným územně plánovacím podkladem a jejíž součástí je i Akční plán bezbariérové dopravy v Olomouci. Tento akční plán se pravidelně aktualizuje 1x za 5 let.¹ V dalším významném dokumentu Strategickém plánu města Olomouce je kladen důraz na zlepšení bezbariérových úprav ve 3. pilíři „Udržitelná Olomouc“, specifický cíl 3.2. „Zlepšit bezpečnost dopravy a bezbariérovost ve městě“. Tento cíl je zaměřen na zvyšování bezpečnosti a přístupnosti dopravy v problémových částech města – vytipovaných rizikových a nehodových míst např. prostřednictvím bezbariérových úprav přechodů pro chodce, míst pro přecházení a zastávek MHD, zvukových a jiných signalizací pro nevidomé, přizpůsobení komunikací pro nemotorovou dopravu osobám s omezenou schopností pohybu a orientace. S bezbariérovostí jsou pak spojeny následující dílčí specifické cíle:

- snížení nehodovosti chodců a cyklistů,
- zvýšení pocitu bezpečí cestujících (všemi druhy dopravy včetně chůze),
- zvyšování bezpečnosti dopravní infrastruktury úpravou stavebního řešení a dopravního značení,
- snadnější překonání silnic a železnic pro chodce a cyklisty (snížení bariérového efektu) (Bogoč a kol., 2020).

Bezbariérový turismus

Nezbytnou součástí komplexního odstraňování bariér ve městě Olomouc je i bezbariérová turistika. Olomouc nabízí celou řadu příležitostí k poznávání města či trávení volného času. V roce 2020 proběhly s odborem cestovního ruchu, kultury a sportu MMOI diskuze o možnostech vytvoření uceleného bezbariérového turistického okruhu městem. Vzhledem k probíhajícím stavebním akcím na páteční trase do centra města (Masarykova, 8. května) nebyl tento záměr prozatím realizován v plném rozsahu, ale byly vytvořeny kratší tematické okruhy nebo trasy. Celkem bylo navrženo 5 tras – Svatý Kopeček, Duchovní Olomouc, To nejlepší z Olomouce, Olomoucká muzea a Po zelené olomouckými parky. Tyto trasy sdružují tematicky stejné památky s ohledem na to, aby jednotlivé objekty byly v rámci ucelené trasy (Projekt Bezbariérová Olomouc, 2022).

V témže roce proběhla prvotní příprava materiálů k bezbariérovému turismu, které jsou koncipovány jako obdoba turistického průvodce, který ale navíc obsahuje specifické informace k bezbariérovosti:

- mapové podklady s vyznačením trasy okruhu a eventuálně významných překážek s možností jejich bezbariérového překonání,
- možnosti bezbariérové dopravy na vstupní bod každého okruhu (např. okruh na Svatém Kopečku),
- dostupnost a údaje o bezbariérových WC s možností pohybu vozíčkářů,
- dostupnost přebalovacích koutků,
- přístupnost zázemí pro rodiny s dětmi (např. interaktivní prvky okruhů, dětské koutky, dětská hřiště na trase okruhu aj.).
- přístupnost stravovacích zařízení po trase okruhu (Projekt Bezbariérová Olomouc, 2022).

Pro osoby se zrakovým postižením byl vytvořen průvodce městem v Braillově písmu s reliéfními obrázky, audio průvodce městem či haptické modely vybraných památek.² Haptický model jedné

¹ Posledním schváleným akčním plánem je Akční plán bezbariérové dopravy v Olomouci na roky 2021-25.

² Budova radnice, chrám sv. Michala, chrám sv. Mořice, katedrála sv. Václava, chrám sv. Gorazda, Klášterní Hradisko, Bazilika Navštívení Panny Marie (Bezbariérová Olomouc, 2020).

z nejvýznamnějších olomouckých památek Sloupu Nejsvětější Trojice však doposud není veřejnosti k dispozici. Z tohoto důvodu byla roce 2021 po jednání ve věci realizace výroby haptického modelu s restaurátorem Otakarem Ručkem výroba modelu zahájena, jeho dodání proběhne v druhé polovině roku 2022 (Projekt Bezbariérová Olomouc, 2022).

Bezbariérové bydlení

Již v roce 1998 Sociální program města Olomouce upozorňoval na nedostatek bezbariérových bytů na území města Olomouce. Na začátku projektu město disponovalo 18 bezbariérovými byty, v současné době město vlastní 68 bezbariérových bytů. Bezbariérové byty jsou byty zvláštního určení a jsou určeny zejména pro občany se zdravotním postižením (tělesné postižení, praktická nebo úplná slepota), kteří vzhledem ke svému zdravotnímu handicapu nemohou dostatečně využívat své stávající bydlení. Statutární město Olomouc je vlastníkem a provozovatelem bezbariérových bytů v sedmi lokalitách města. Nájemní vztahy k bezbariérovým bytům ve vlastnictví města Olomouce se řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku. V rámci projektu jsou při rekonstrukci bytů pro seniory v Olomouci postupně realizovány další základní bezbariérové úpravy (Doleček, 2020).

Projekt Bezbariérová Olomouc stojí také za vznikem **mapy** znázorňující vybrané trasy v Olomouci a přístupnost objektů z hlediska bezbariérovosti.¹ Jednotlivé trasy a objekty jsou mapovány dle metodiky vydané Pražskou organizací vozíčkářů, z.s. a umožňují osobám se sníženou schopností pohybu (především těm na vozíku) zjistit, které trasy a objekty jsou přístupné. Jednotlivé objekty jsou opatřeny popisem přístupnosti, včetně upozornění na možné bariéry. Tato aktivita probíhá kontinuálně, kdy jsou jednak aktualizovány stávající trasy a objekty, a jednak jsou mapovány nové trasy a objekty (Bezbariérová Olomouc, 2020).

VI. Komunitní plánování sociálních služeb

Na tomto místě považuji za nutné se alespoň marginálně dotknout tématu komunitního plánování sociálních služeb v ČR.

V současné době se můžeme v oblasti teorie i praxe komunitního plánování setkat s řadou různých definic tohoto pojmu. Mezi nejčastěji užívané patří následující, která definuje komunitní plánování sociálních služeb jako „...metodu, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce i kraje. Postupy a techniky komunitního plánování lze použít pro všechny oblasti veřejného života, protože slouží k tomu, aby se dotčené cílové skupiny a široká veřejnost mohly vyjádřit a zapojit do přípravy podkladů pro strategická rozhodnutí obce“ (Oriniaková a Rosecký, 2003, s. 1).

Komunitní plánování sociálních služeb se realizuje v jednotlivých fázích, které na sebe navazují. V odborných publikacích, metodikách komunitního plánování a praxi se můžeme setkat s různým členěním procesu plánování a jeho modifikacemi.²

¹ Olomouc město pro rodinu (2018).

² Např. Brueggemann (2013) rozlišuje celkem jedenáct na sebe navazujících fází. Oriniaková a Rosecký (2003) uvádějí, že komunitní plánování sociálních služeb probíhá ve třech základních fázích, autoři Vasková a Žežula (2002) ve své práci celý proces komunitního plánování sociálních služeb dělí dokonce do šesti fází. V praxi, se můžeme setkat s modifikací členění do čtyř fází, tak jak ho uvádí Oriniaková et al. (2005).

Cíle a poslání komunitního plánování sociálních služeb

Cílem komunitního plánování sociálních služeb je zejména posilování sociální soudržnosti komunity, podpora sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení jednotlivců a skupin (Vasková a Žežula, 2002). Cílem komunitního plánování sociálních služeb je rovněž vytvořit systém sociálních služeb na místní úrovni, který odpovídá zjištěným místním potřebám, reaguje na lokální odlišnosti a zajišťuje, že finanční prostředky vynakládané na služby jsou využívány efektivně.

Posláním komunitního plánování je zajišťování dostupnosti sociálních služeb, prakticky se jedná o zjištění stavu poskytování sociálních služeb v dané lokalitě a zároveň potřeb, které nejsou naplněny. Srovnáním těchto dvou základních parametrů a v souladu s množstvím finančních prostředků, které obec na sociální služby vynakládá, vzniká v procesu vzájemných konzultací komunitní plán (MPSV, 2004).

Účastníci komunitního plánování sociálních služeb

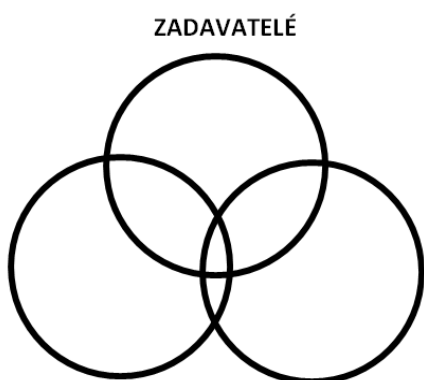
Již ze samotného obsahu pojmu komunitní lze předpokládat, že celé komunitní plánování ve všech jeho fázích probíhá za účasti komunity, tedy zejména zástupců uživatelů, poskytovatelů, zadavatelů sociálních služeb a veřejnosti. Základním principem komunitního plánování sociálních služeb je princip triády, který deklaruje podmínku, že v rámci metody a procesu komunitního plánování sociálních služeb spolu plánují a spolupracují minimálně tři strany:

- uživatelé sociálních služeb,
- zadavatelé sociálních služeb,
- poskytovatelé sociálních služeb.

Krbcová Mašínová a Polesný (2008) zdůrazňují, že z pohledu managementu se komunitní plánování uskutečňuje ve třech vzájemně propojených rovinách, ve kterých účastníci komunitního plánování pracují:

- politická rovina – zde pracují zadavatelé plánů,
- odborná rovina – zde pracují poskytovatelé služeb a jiní odborníci,
- uživatelská rovina – zde pracují uživatelé služeb a veřejnost (Krbcová Mašínová a Polesný, 2008).

Obrázek 1 Princip triády

Zdroj: Krbcová Mašínová a Polesný, *M1* s. 10

Není výjimkou, že v pracovních skupinách, které jsou základním kamenem organizační struktury komunitního plánování, najdeme jedince, kteří jsou zároveň poskytovateli a uživateli sociální služby. Považujeme za užitečné, aby oni sami definovali svoji roli v procesu komunitního plánování sociálních služeb. Tato identifikace je nutná pro ostatní účastníky komunitního plánování z důvodu vyjasnění rolí a postojů v procesu plánování.

Komunitní plánování sociálních služeb není jednorázový proces. Zároveň s implementací (naplňováním) vzniklého komunitního plánu pro jedno období začíná komunitní plánování sociálních služeb pro další období. Takto se postupuje neustále v určitém cyklu po pomyslné spirále.

VII. Teoretické a praktické propojení projektu Bezbariérová Olomouc s procesem komunitního plánování sociálních služeb na území města Olomouce

Analýzou a komparací projektu Bezbariérová Olomouc a metody komunitního plánování sociálních služeb bylo zjištěno, že významným metodologickým i historickým východiskem pro komunitní plánování sociálních služeb na území města Olomouce byl Sociální program města Olomouce a zejména pak projekt Bezbariérová Olomouc. V obou zmíněných dokumentech se můžeme setkat se snahou o zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb, i když metoda komunitního plánování tuto problematiku řeší po stránce kvalitativní na vyšší a metodicky sofistikovanější úrovni.

Na tomto místě považuji za důležité akcentovat, že autoři a realizátoři projektu Bezbariérová Olomouc byli v dobu jeho tvorby a počáteční realizace nuceni, a to i bez opory zahraničních zkušeností, vytvářet sami výše zmíněné metodiky, postupy a procesní kroky projektu, a to zejména na základě osobních odborných zkušeností a výsledků rozsáhlých diskusí s poskytovateli a zástupci uživatelů sociálních služeb a někdy se pochopitelně nevyhnuli i omylům.

V projektu Bezbariérová Olomouc je možné zřetelně rozpoznat snahu o vytváření dlouhodobé a koncepční spolupráce všech zainteresovaných subjektů s důrazem na zapojování uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb, kterou můžeme interpretovat jako první kroky k naplňování principu triády, který je pro metodu komunitního plánování signifikantní.

Dále můžeme v projektu Bezbariérová Olomouc zaznamenat snahu o určité rozfázování projektu, a to ne náhodou podobnou fázím procesu komunitního plánování sociálních služeb, které popisuje odborná literatura.¹ Tato etapizace ve svých základních bodech prakticky koresponduje se třemi bazálními fázemi komunitního plánování sociálních služeb. Na rozdíl od fází komunitního plánování v pojetí Oriniakové a kol. (2005), samotná finální tvorba projektu Bezbariérová Olomouc nebyla realizována v samostatné fázi, a to zejména díky tomu, že probíhala spíše expertní cestou než cestou veřejných diskusí, připomínkování a implementací jejich závěrů do tvorby cílů a opatření.

Jak jsme již výše uvedli, Rada města Olomouce svým rozhodnutím ustanovila funkci koordinátora projektu Bezbariérová Olomouc, který se na plný úvazek věnuje koncepční a realizační práci spojené s tímto projektem, a je aktuálně zařazen do struktury odboru sociálních věcí² Magistrátu města Olomouce a je v přímé řídicí působnosti vedoucího odboru, což ve svém důsledku posiluje jeho postavení a kompetence směrem k interním i externím partnerům. Rada města Olomouce rovněž svým usnesením ustanovila funkci manažera-koordinátora projektu Komunitního plánování sociálních služeb na území města Olomouce, který kompetenčně spadá rovněž do přímé řídicí působnosti vedoucího zmíněného odboru. Oba tyto manažeri mají ve svých základních pracovních povinnostech zakomponováno koordinovat metodické postupy i praktické kroky a výstupy obou projektů a účastnit se všech důležitých jednání managementu obou aktivit i jejich dílčích akcí. Toto organizační i pracovní propojení umožňuje zefektivnění práce a výstupů obou projektů, které se promítá i do konkrétních plánovaných cílů a opatření jednotlivých projektů.³ Rovněž tak řada

¹ Např.: SKŘIČKOVÁ, Zuzana, ed. (2007). *Metodiky pro plánování sociálních služeb*. Praha: Centrum pro komunitní práci. ISBN 978-80-86902-44-9. ZATLOUKAL, Leoš (2008). *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. Olomouc: UP v Olomouci. ISBN 978-80-244-2128-5. PILÁT, Miroslav (2015). *Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0932-4.

² V době zahájení projektu se jednalo o sociálně-zdravotní odbor, od roku 2003 o odbor sociálních služeb a zdravotnictví MMOL.

³ Prvním hmatatelným cílem rozpracovaným do konkrétních opatření v rámci komunitního plánování sociálních služeb v Olomouci je cíl 4. Udržení a rozvoj projektu Bezbariérová Olomouc definovaný v rámci pracovní skupiny Občané se zdravotním postižením, který je součástí 2. Komunitního plánu sociálních služeb města Olomouce na období let 2010–

zástupců významných poskytovatelů sociálních služeb na území města Olomouce, reprezentantů organizací hájících zájmy osob se zdravotním postižením i samotných uživatelů participuje paralelně na obou zmíněných aktivitách.

Ideové, teoretické i praktické propojení projektu Bezbariérová Olomouc a Komunitního plánování sociálních služeb na území města Olomouce se tak kromě jiného ve svém důsledku stává dalším nástrojem pro zapojování uživatelů sociálních služeb do procesu komunitního plánování sociálních služeb na území města Olomouce a posiluje tak demokratickou participaci na plánovacích a rozhodovacích procesech ve městě.

VIII. Závěr

Spolupráce různě zaměřených veřejných institucí s cílem rozvoje volnočasových aktivit osob se zdravotním postižením je klíčová ve vztahu k naplňování řady legislativních norem (Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, Zákonu o podpoře ve sportu aj.). Město Olomouc je jedním z dlouhodobě neaktivnějších subjektů na komunální úrovni, který řeší podporu osob se zdravotním postižením či zdravotním znevýhodněním komplexně (Čuková, Ješina a Kučera, 2013).

Dle WHO jsou to právě místní samosprávy, kdo sehrává klíčovou úlohu při vytváření prostředí podporujícího příležitosti pro pohybovou aktivitu obyvatel a aktivní životní styl (Edwards & Tsouros, 2006). Vedoucí představitelé měst a další kompetentní pracovníci se mohou zasadit o tvorbu podmínek a zavádění opatření, které podporují aktivní životní styl všech občanů (Kalman, Hamřík a Pavelka, 2009).

Domnívám se, realizace Projektu Bezbariérová Olomouc jako dlouhodobá činnost Statutárního města Olomouc, jejímž cílem je postupné naplňování myšlenky Olomouce jako města přístupného všem občanům i návštěvníkům, bezesporu výše zmíněné premisy od roku 2002 postupně naplňuje.

I vzhledem ke skutečnosti, že některé klíčové myšlenky projektu, jako je například vytváření sítí sociálních služeb či idea bezbariérového užívání a přístupnosti staveb s vývojem naší společnosti našly postupně legislativní ukotvení,¹ vnímám filozofii Projektu Bezbariérová Olomouc a jeho realizaci na tehdejší dobu velmi progresivní, inspirativní a v neposlední řadě jako příklad dobré praxe sociální politiky základních územních správních celků.

Zejména ve fázi přípravy a schvalování projektu museli jeho autoři překonat řadu úskalí. Rada města Olomouce dva roky myšlenku projektu vytrvale odmítala z důvodu obav z přílišného zatížení rozpočtu města, a to i přes to, že jeho realizaci ukotvila ve svém programovém prohlášení.²

Je proto potěšující, že projekt Bezbariérová Olomouc je spoluobčany se zdravotním znevýhodněním kladně hodnocen a podporován, a že byl z jejich strany nominován do několika významných soutěží. V roce 2003 získalo statutární město Olomouc 1. místo v soutěži Obec zdravotně postiženým v kategorii statutárních měst, kterou vyhlásil Svaz měst a obcí České republiky. V roce 2004 byl projekt nominován mezi pět nejúspěšnějších počínů v soutěži Mosty, kterou každoročně vyhlašuje Národní rada osob se zdravotním postižením ČR a získal čestné uznání v kategorii „pro instituce veřejné správy.“ Velmi významného mezinárodního ocenění se tomuto projektu dostalo za přínos v oblasti začleňování osob se zdravotním postižením do společnosti od francouzské federace zdravotně postižených občanů APAJH. Dne 28. 2. 2005 byly v Kongresovém paláci v Paříži vyhlášeny výsledky mezinárodní soutěže o výroční cenu federace APAJH, v kategorii „vzorové

2012 (Pilát, Prachniarová a kol., 2009).

¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, ve znění pozdějších předpisů.

² Autor statí jako věcně příslušný náměstek primátora musel v kuloárních jednáních dojednat podporu projektu BBOI ze strany primátora a jeho stranických kolegů „výměnou“ za hlas autora statí pro realizaci velkého stavebního projektu na území města, kterou naopak jeho poslanecký klub odmítal podpořit.

aktivitu evropského města“ získalo město Olomouc prestižní cenu „Exemplární aktivita evropského města.“

Speciální ocenění za informování, komunikaci a nové technologie, kterými pomáhá zvyšovat kvalitu života osob se zdravotním postižením, získalo město Olomouc v rámci prestižní soutěže Access City Award 2012 v Bruselu.¹

Na základě dvacetileté empirie s tvorbou a realizací Projektu Bezbariérová Olomouc a sedmnáctileté zkušenosti v oblasti komunitního plánování sociálních služeb se domnívám, že výše popsaný projekt se může stát inspirativním, potenciálním a efektivním instrumentem sociální politiky obce či dobrovolného svazku obcí.

Literatura

Bezbariérová Olomouc (c2020). Olomouc: Statutární město Olomouc. Dostupné z <https://www.olomouc.eu/obcan/socialni-sluzby/souvisejici-sluzby/projekt-bezbarierova-olomouc> (28. 6. 2022).

Bogoč, Z. a kol. (2020). *Bezbariérová Olomouc – aktualizace akčního plánu. Důvodová zpráva k usnesení RMO konané dne 13.7.2020*. Olomouc: Statutární město Olomouc. Archiv aurora.

Doleček, Z. (c2020). *Související služby*. Olomouc: Statutární město Olomouc. Dostupné z <https://www.olomouc.eu/obcan/socialni-sluzby/souvisejici-sluzby> (28. 6. 2022).

Čuková, J., Ješina, O., Kučera, M. (2013). Accessible Olomouc – An Example Of Good Practice Approach To Promote The Creation Of Conditions For Leisure Activities Not Only For People With Disabilities. *Studia sportiva*. Vol. 7, no. 3, s. 93-99.

Edwards, P., Tsouros, A. (2006). *Promoting physical activity and active living in urban environments: the role of local governments*. World Health Organization. Regional Office for Europe Dostupné z <https://apps.who.int/iris/handle/10665/326536> (28. 6. 2022).

Ješina, O., Hamřík, Z., et al. (2011). *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc. UP v Olomouci.

Kalman, M., Hamřík, Z., Pavelka, J. (2009). *Podpora pohybové aktivity pro odbornou veřejnost*. Olomouc: ORE-institut.

Kolektiv autorů (1998). *Sociální program města Olomouce*. Olomouc: Statutární město Olomouc. Archiv aurora.

Krbcová Mašínová, L., Polesný, M. (2008). *Deset kroků procesem komunitního plánování*. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce Ústí nad Labem.

Morgan, D. L. (2001). *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd.

MPSV (2004). *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Olomouc.cz (2011). *Projekt Bezbariérová Olomouc získal v Bruselu prestižní cenu*. Olomouc: Olomouc.cz. Dostupné z <https://www.olomouc.cz/zpravy/clanek/Projekt-Bezbarierova-Olomouc-ziskal-v-Bruselu-prestizni-evropskou-cenu-17368> (28. 6. 2022).

¹ Access City Award je iniciativa Evropské komise ve spolupráci s Evropským fórem osob s postižením. Cílem tohoto ocenění je ukázat a ocenit města nad 50 tisíc obyvatel, která umožňují či podporují iniciativy snažící se zlepšit přístupnost v městském životním prostředí pro osoby s postižením, a to v kontextu stárnutí populace. Ve spojitosti s Usnesením spojených národů za práva osob s postižením je přístupnost jedním z pilířů Strategie Evropské unie v oblasti osob s postižením na roky 2010 až 2020, která se snaží vytvořit bezbariérovou Evropu pro všechny (Olomouc.cz, 2011).

- Olomouc město pro rodinu (2018). *Bezbariérová přístupnost objektů*. Dostupné z: <https://prorodinu.olomouc.eu/pristupnost/pristupnost-objektu> (7. 6. 2022).
- Oriniaková, P. a kol. (2005). *Návrhy kapitol pro komunitní plánování sociálních služeb v ČR* Praha: Komunitní plánování, o. p. s. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/2472/Kapitoly_KPSS.pdf (9. 2. 2015).
- Oriniaková, P., Roseck, D. (2003). *Komunitní plánování sociálních služeb*. Plzeň: CpKP ČR.
- Pilát, M. (2007). Urban Rehabilitation Programs of the Central Eastern European Partner Cities of Case. In: *CASE Study*. Pécs: Interreg III.C CASE, s. 43-50.
- Pilát, M. (2008). *Metoda komunitního plánování v novém systému sociálních služeb*. Olomouc, 286 s. Disertační práce. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra speciální pedagogiky. Vedoucí disertační práce Jan Michalík.
- Pilát, M. (2008). Projekt Bezbariérová Olomouc – východiska, strategie a vývoj. Olomouc: PdF UP. *E – pedagogium*. Číslo 2., s. 69-77.
- Pilát, M. (2008). *Projekt „Barrierefreies Olomouc“ – Geschichte und Entwicklung*. Vídeň. Dostupné z www.biceps.or (12. 4. 2008).
- Pilát, M. (2012). Projekt Bezbariérová Olomouc-deset let historie. *Sociální práce/sociální práce*. Ročník 12, č. 1, s. 132-134.
- Pilát, M. (2015). *Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi*. Praha: Portál.
- Pilát, M., Práchniarová, D. a kol. (2009). 2. *Komunitní plán sociálních služeb města Olomouce na období let 2010-2012*. Olomouc: Statutární město Olomouc.
- Pilát, M., Sonntagová, I. (2007). A Strategy of Social Policy Implementation in Olomouc. In: BUKOWSKI, Andrzej, Katalin FÜZÉR, Barbara JABŁONSKA, Marta SMAGACZ – POZIEMSKA, eds. *Studying Social Exclusion and Developing Urban Policy*. Kraków: Jagielloian University, Wydawnictwo Rabid, s. 235–250.
- Projekt Bezbariérová Olomouc v roce 2021. Důvodová zpráva k usnesení RMO konané dne 25.4.2022* (2022). Olomouc: Statutární město Olomouc. Archiv aurora.
- Sonntagová, I., Pilát, M. (2004). *Chudoba a sociální začleňování v České republice v kontextu vstupu do Evropské unie*. Praha. 77 s. Závěrečná práce. UK, Europeum. Vedoucí závěrečné práce Martin Potůček.
- Statutární město Olomouc, *Související služby*, Dostupné z <https://www.olomouc.eu/obcan/socialni-sluzby/souvisejici-sluzby/projekt-bezbarierova-olomouc> (28. 5. 2022).
- RMO (2001a). *Usnesení z 60. schůze Rady města Olomouce, konané dne 24.4.2001*. Olomouc: Rada města Olomouce. Archiv autora.
- RMO (2001b). *Usnesení z 76. schůze Rady města Olomouce, konané dne 18. 12. 2001*. Olomouc: Rada města Olomouce. Archiv autora.
- Štainer, M. (2011). Ohnisková skupina v komunitním plánování sociálních služeb. In: Kamánová, Irena, Štefáková, Lenka a Juhásová, Lucia, eds. *Inovácie, plánovanie a kvalita sociálnych služieb v komunitě*. Zborník príspevkov z 1. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, s. 153-161.
- Vasková, V., Žežula, O. (2002). *Komunitní plánování – věc veřejná*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.